

BORISLAV BOYANOV & CO.

ATTORNEYS AT LAW

82, PATRIARCH EVTIMII BLVD.
SOFIA 1463

MAIL@BOYANOV.COM
WWW.BOYANOV.COM

TELEPHONE: (+ 359 2) 8 055 055
FAX: (+ 359 2) 8 055 000

Business frustration

The article is commenting on the theory and court practice on cases where a contracting party has requested the court to rule upon the factual and legal grounds for modification or termination of the commercial contract in situations which the parties could not and were not obliged to foresee at the conclusion of the contract and where should the preservation of the contract be contrary to fairness and god faith.

Стопанска непоносимост на договора

Николай Колев, Адвокатско дружество „Борислав Боянов и Ко”

В условията на системна финансова и икономическа криза точното и реално изпълнение на поетите договорни задължения изисква предварително планиране на разходите и гъвкава търговска политика. В усложнената стопанска обстановка се поставя въпросът, дали страните по една търговска сделка може да искат изменение на своите договорни задължения или дори прекратяване на договора поради настъпването на обстоятелства, които променят съществено неговата икономическа природа и съотношението между ангажиментите на страните.

Преведено на правен език, трябва да се запитаме, дали в условията на световна икономическа стагнация даден договор може да бъде изменен или прекратен поради неговата **стопанска непоносимост за страните**. Според дефиницията на Търговския закон, стопанската непоносимост включва **обстоятелства, които страните по договора не са могли и не са били длъжни да предвидят, и при наличието на които обстоятелства запазването на договора противоречи на справедливостта и добросъвестността**. В този случай всяка една от страните по договора има право да поиска от съда да измени или да прекрати договора изцяло или отчасти, като изменението (или прекратяването) трябва да съответства на и да е обосновано от променената икономическа обстановка и нейното обективно въздействие върху изпълнението на договора.

В съдебната практика на българските съдилища се приема, че за да е налице основание за изменение или прекратяване изцяло или отчасти на съответния договор поради стопанска непоносимост, трябва след сключването на същия да са настъпили такива непредвидими и непреодолими обстоятелства, които макар и да не правят обективно невъзможно изпълнението на поетото облигационно задължение, само по себе си запазването му се явява несправедливо и в противоречие с добрите нрави, тъй като поставя длъжника в положение, което е неравностойно спрямо кредитора и дължимото от него. Законодателят е имал предвид наличието на **настъпило след сключването на договора особено съществено изменение на икономическата конюнктура спрямо съществуващата такава към момента на възникване на задължението, при която изпълнението на договора обективно би довело до несправедлив и социално неоправдан резултат за една от страните**. В допълнение се посочва, че стопанската

непоносимост на договора за една от страните е налице, когато еквивалентността на насрещните задължения е съществено нарушена вследствие на коренната промяна на икономическата обстановка и при наличието на които условия страните не биха сключили договора.

С оглед на изложеното по-горе може да се заключи, че преценката за наличието на стопанска непоносимост е конкретна, като **общата предпоставка, която следва да се прилага, включва съществено изменение в икономическото равновесие на договорната връзка – облигационните задължения губят своята икономическа основа, която страните са имали предвид при сключването на договора.** В конкретен план, отговорът на въпроса, дали е налице стопанска непоносимост и дали може да се иска от съда изменение (или прекратяване) на договора, зависи например от преценката относно параметрите на понижаването на цените (дали то е съществено в такава степен, че договорът губи своя икономически смисъл за едната или двете страни и те не биха го сключили при тези условия), процентното понижаване в търсенето на съответната услуга или продукт, размера на повишаването на цените на суровините за производството на продукта, и т.н. **От друга страна, ако едната страна претърпи загуби или изпитва затруднения при производството или реализацията на своята продукция, които са в рамките на нормалния пазарен риск, е налице проявление на взаимодействието на пазарните сили при нормална икономическа обстановка, а не пример за стопанска непоносимост.**

В процедурно отношение, при наличието на стопанска непоносимост всяка една от страните по договора може да поиска неговото изменение или прекратяване от съда. Исковата молба се предявява пред окръжния съд по седалището на насрещната страна по договора и се разглежда по реда на производството по търговски спорове, установено с новия Граждански процесуален кодекс (ГПК). След като приеме исковата молба, съдът изпраща препис от нея заедно с приложенията на ответника, на който указва да подаде писмен отговор в двуседмичен срок. След проверката на редовността на разменените книги и допустимостта на предявения иск, както и другите искания и възражения на страните, съдът се произнася в закрито заседание с определение по всички предварителни въпроси и по допускане на доказателствата. Съдът може да се произнесе по допускането на някои доказателства в открито заседание само ако прецени, че е необходимо да се изслушат и устните обяснения на страните.

В хода на делото страните имат право да представят доказателства дали обективната икономическа обстановка може да се квалифицира като довела до стопанска непоносимост на договора. По-конкретно, с оглед особеностите на фактите, които подлежат на доказване – състоянието на икономическите отношения в страната и тяхното влияние върху стопанското равновесие на конкретна договорна връзка, доказателствата, които би могло да се представят, са извънсъдебни становища на експерти, икономически изследвания в съответната стопанска или търговска област, официални статистически данни и т.н. Наред с това, съдът, по своя инициатива или по искане на някоя от страните, може в хода на съдебното производство да назначи експерт, който да даде заключение (например какво е въздействието на понижаването на цените на металите на Лондонската метална борса върху изпълнението на задълженията по концесионен договор за добив на метални полезни изкопаеми и дължимостта на концесионното възнаграждение).

Съдът насрочва делото в открито заседание, в което прави устен доклад, дава указания на страните и им предоставя възможност да изложат становището си във връзка с доклада по делото и дадените указания, както и да предприемат желаните от тях процесуални действия, след което събира допуснатите доказателства и изслушва устните състезания. С оглед процесуална икономия и бързина ГПК предвижда възможността, когато с размяната на книги са представени всички доказателства и ако съдът приеме, че не е необходимо изслушването на страните, той може да разгледа делото в закрито заседание, като даде на страните възможност да представят писмени защити и реплики. Съдът е длъжен да разгледа и реши делото в закрито заседание, когато страните поискат това.

Ако прецени, че искът е основателен, съдът има правомощие да измени или прекрати договора, като в това отношение той е обвързан от искането в исковата молба. В противен случай той отхвърля иска, като решението му може да се обжалва пред съответния по-горестоящ

апелативен съд в двуседмичен срок от връчването на решението. Ако окончателното влязло в сила съдебно решение постановява отхвърляне на иска, впоследствие всяка една от страните може да предяви нов иск за изменение или прекратяване на договора, основано на твърдението за стопанска непоносимост, но само ако са настъпили нови обстоятелства, които са довели до съществени промени в икономическата обстановка в сравнение с тази, съществувала при предявяването на първия иск.

Авторът на статията може да бъде намерен на адрес n.kolev@boyanov.com

Съдържанието на настоящата статия не представлява правно становище или правен съвет. Авторът на статията и „Борислав Боянов & Ко.“ няма да носят отговорност за предприемането на специфични действия, основаващи се на съдържанието на настоящата статия. За предприемането на конкретни действия следва да се потърси конкретен правен съвет.